

EUROOPA KULTUURIPÄRANDI MÄRGIS EKSPONEERIB ÜHIST KULTUURIRUUMI

Liina Jänes

Kultuuripärandi märgis on Euroopa Liidu algatus, millega tõstetakse esile Euroopa ajaloo ja kultuuris olulisi kohti ja sündmusi. Teatavasti on kultuuripoliitika liikmesriikide endi määrata, seega on sellised pehmed tegevused nagu auhinnad ja tunnustused üks väheseid võimalusi pärandit laiemalt tutvustada.

Märgise idee sündis 2006. a, aga sai ametlikuks alles 2011. a, kui kehtestati valikukriteeriumid. Märgise loomisel on kaks põhjust.

Esiteks on Euroopast maailmapärandi nimekirja pääsemine üha keerulisem, kallis ja aeganõudev. Kuna Euroopa pärandipaigad on UNESCO nimekirjas niikuinii ülekaalus, on see kaasa toonud teiste maailmajagude häälka protesti. Seega on märgis n-ö alternatiivne edetabel, mis mõeldud üksnes Euroopa pärandi jaoks. Teiseks leidis osa Euroopa Liidu nn vanu liikmesriike, et sel majandusliidul on maailma mastaabis veel üks kõva valuuta – kultuur. Kultuuril, ajalool ja pärandil on Euroopa väljapoole suunatud kuvandis tähtis roll. See on piirkonna konkurentsieelis, osataks seda ainult ära kasutada.

Märgise puhul ei ole oluline mitte objekti pikk ajalugu ega hoolikas restaureerimine, vaid euroopalik mõõde. Kandidaadiks võib esitada ehitise, kultuurmaastiku, arheoloogia- ja tööstuspärandi, üksiku objekti või temaatilise seeria. Välistatud pole ka kultuuriväärtusega eseme või vaimse kultuuripärandi märgisele kandideerimine, aga nende puhul eeldatakse siiski seotust mõne konkreetse kohaga. Näiteks esitas Poola märgise saamiseks Euroopa esimese demokraatliku põhiseaduse (1791), Leedu aga Kaunase moodsa linnaehituse ilmasõdade vahelisest ajast (1919–1940).

Kandideerimisprotsessi olulise osana tuleb esitada mitmeaastane projekt selle kohta, mismoodi kavatakse viia väidetav üleeuroopalise mõõtmega väärtus publikuni, eriti noorteni, ja millistes keeltes seda tehakse. Kandidaadi esitab riik, kuid kohustuse projekt ellu viia võtavad taotlejad ise.

Kultuuriministerium tegi mõne aasta eest ideede korje, millest jäid sõelale Tallinna Suurgildi hoone ja Tartu Ülikooli ajalooline hoonestus. Mõlemad on nüüd märgisega pärjatud. Kaalumisel oli veel üht-teist, kuid mõnel väärikal objektil puudus võimekus esitada projekt. Kuna nii Suurgildi kui ka Tartu Ülikooli taotluse kirjutasid muuseumid, said nad mõistagi ära kasutada oma igapäevatoõ eelised, näiteks juba toimivad haridusprogrammid ja personali.

Lühidalt öeldes erineb Euroopa kultuuripärandi märgis teistest omasugustest selle poolest, et keskne ei ole mitte pärandi kaitse (seda peetakse enesestmõistetavaks), vaid Euroopa ühiste väärtuste ning kultuurilise ja keelelise mitmekesisuse propaganda.

Kuna algatus on värske, tutvustavad esimesed objektid esialgu pigem märgist kui vastupidi. Mida aasta edasi, seda esinduslikuma läbilõike Euroopa ajaloost ja kultuurist peaks aga saama – iga uue asja käimalükkamiseks on vaja aega.

Eestist on märgisega pärjatud

- Eesti Ajaloomuuseumi Suurgildi hoone (2014) – hoone ja gildi kaupmeeste seosed Hansa liiduga on hea näide Euroopa lõimumisest keskajal;
- Tartu Ülikooli ajalooline arhitektuuriansambel (2016) – kõige suurejoonelisem valgustusajastu arhitektuuriansambel Eestis ja selle ajastu üks terviklikumana säilinud ülikoolikompleks Euroopas, nii sisult kui ka vormilt Euroopaga läbi põimunud.

(1)

(1) Euroopa kultuuripärandi märgise auhinnatseremoonia 13. aprillil 2016 Brüsselis. Hariduse, kultuuri, noorte ja spordi volinik Tibor Navraacsics ja Tartu Ülikooli muuseumi direktor Mairo Rääsk. Foto Euroopa Komisjon